

La metodologia cooperativa per potenciar una educació per a la ciutadania a través de l'expressió corporal

L'experiència que es presenta aquí s'ha portat a terme en un centre escolar de Girona. És un centre obert a la realitat social, que assumeix com a funció principal la formació de persones íntegres, amb l'objectiu de desenvolupar uns bons ciutadans i ciutadanes. És una escola sensibilitzada en l'educació en valors. La nostra intenció és la de donar a conèixer una pràctica realitzada per uns nois i unes noies de quart curs d'educació secundària, amb la intenció de potenciar actituds de cooperació, per estimular el compromís efectiu en la construcció d'una societat més justa.

Un aspecte fonamental d'aquesta experiència ha estat oferir als alumnes i a les alumnes un espai de diàleg entre iguals on poguessin compartir, discutir i extreure nous coneixements i maneres d'actuar, abordar temes de màxim interès per a elles i ells (pròxims al seu entorn social i cultural), utilitzant l'expressió corporal com a contingut i la cooperació com a metodologia.

Característiques generals de la proposta

L'objectiu principal de la nostra ex-

periència ha estat aconseguir que els nois i les noies es qüestionin temes d'interès, de preocupació social i personal, que els comparteixin amb els altres i que prenguin decisions conscients, tot mostrant una actitud crítica.

És necessari explicar que aquests alumnes ja tenen coneixements i experiències prèvies a la tasca cooperativa. És una manera de treballar freqüent en les sessions d'educació física.

Aquesta proposta per la ciutadania parteix d'uns principis que es concreten en unes característiques i en unes habilitats

que cal potenciar; necessaris per tenir-los en compte en l'acció docent.

Objectius generals

- Promoure el coneixement d'un mateix mitjançant la interacció amb l'entorn.
- Fomentar l'adquisició de les capacitats i les habilitats de comunicació.
- Afavorir la interacció amb la realitat del context.
- Millorar el desenvolupament de les capacitats de percepció, comprensió i interpretació de la realitat, buscant diferents alternatives per establir una

PRINCIPIS	CARACTERÍSTIQUES	HABILITATS
<ul style="list-style-type: none"> • La dignitat humana. • L'autonomia. • El sentiment de pertinença a una comunitat. • Els drets humans i la racionalitat de la justícia. • La democràcia. 	<ul style="list-style-type: none"> • Identitat personal. Formació de la consciència moral autònoma. • L'educació del sentit moral. • Participació i pràctiques democràtiques. • Valoració de la dinàmica intercultural. • Consciència d'un món desigual i injust. Compromís en projectes de millora del context. 	<ul style="list-style-type: none"> • Habilitats de percepció. • Habilitats relatives a la percepció i a la producció de missatges orals i escrits. • Habilitats de reflexió i d'anàlisi crítica. • Habilitats d'argumentació. • Habilitats per poder arribar a un consens.

pràctica vivencial dintre de la pròpia dimensió local.

- Fomentar una actitud crítica davant de qualsevol intent de justificació de desigualtats, valorant tots els intents per assolir una igualtat d'oportunitats efectiva per a totes les persones, independentment del sexe, la classe social, la raça, la religió o altres característiques individuals o socials.
- Prendre consciència de la necessitat d'oferir aportacions personals a la vida col·lectiva.

Proposta de treball

Aquest treball pretén incidir en la importància del valor de la cooperació com una necessitat de les persones. La cooperació com a metodologia adequada per arribar a assolir objectius comuns (Johnson, Johnson i Holubec, 1999) i per ajudar l'estudiant a assolir la seva autonomia. La cooperació és una estratègia potent per treballar l'atenció a la diversitat. Són moltes les característiques que fan del treball cooperatiu un mitjà important que cal tenir en compte en una etapa com la de secundària, que es ca-

racteritza per un augment de la diversitat, on cadascú té un recorregut fet com a estudiant, amb unes expectatives, unes motivacions, uns interessos i uns nivells de coneixement molt variats.

L'aprenentatge cooperatiu és, com assenyala Slavin (1995, p. 67):

[...] una manera de crear un ambient a l'aula feliç i prosocial, fonamental per

assolir uns bons resultats afectius i interpersonals.

L'objectiu principal és que l'estudiant es qüestionï temes d'interès de preocupació social i individual, els comparteixi amb els altres, prengui decisions de forma conscient i es posicionï davant del problema, tot mostrant una

L'objectiu principal és que l'estudiant es qüestionï temes d'interès de preocupació social i individual, els comparteixi amb els altres, prengui decisions de forma conscient i es posicionï davant del problema, tot mostrant una actitud crítica capaç de buscar alternatives o solucions adequades

actitud crítica capaç de buscar alternatives o solucions adequades. Aquestes qüestions són presentades dintre de l'àrea d'educació física, utilitzant l'expressió corporal com a contingut.

bre els fets quotidians que afecten tant la vida social com la individual.

- Ser capaços de mostrar tolerància en relació amb la diversitat d'opinions.
- Manifestar lliurement les pròpies idees i opinions, assumint responsabilitats orientades a garantir una ciutadania plena.
- Oferir un espai on es pugui pensar, opinar, reflexionar..., sobre temes que són d'interès per part del propi alumnat, mitjançant interaccions entre iguals.

continuació, cada grup va iniciar la identificació del problema per poder-se posicionar amb vista a la realització d'una recerca posterior d'informació i per adquirir criteris per a una futura actuació.

Vam necessitar dues sessions per realitzar les representacions. Totes dues van ser enregistrades amb una càmera fixa, a fi d'observar-les més endavant amb tot el grup classe.

Les altres sessions van ser distribuïdes entre el treball de preparació, els debats de les qüestions plantejades, l'anàlisi sobre com era tractada la feina d'expressió corporal en cada un dels grups i observar i analitzar els canvis produïts en introduir el llenguatge verbal en el contingut de cada tema.

Concreció dels objectius

- Estimular l'alumnat en la pràctica de l'expressió corporal, amb la finalitat de potenciar i consolidar actituds cooperatives.
- Utilitzar l'expressió corporal com a instrument de comunicació.
- Potenciar la capacitat crítica i d'auto-reflexió.
- Consolidar actituds, valors i normes favorables i positives per aconseguir un bé en comú.
- Potenciar l'hàbit de discutir i debatre en un clima de diàleg i d'expressió, amb una actitud de respecte i de comprensió en relació amb les altres persones.
- Incrementar l'interès per dialogar so-

Metodologia

La durada de l'escenificació ha estat entre un mínim de deu minuts i un màxim de dotze minuts.

Els temes escollits pels nois i noies van ser: les drogues, l'alcohol, la immigració, la discriminació de la dona en el món laboral i la no-acceptació de les diferències individuals.

La proposta contempla vuit sessions d'una hora i mitja, més els espais de temps que l'alumnat ha utilitzat del seu temps lliure per fer-ne la preparació.

Durant la primera sessió, es va fer l'explicació del contingut i l'agrupació espontània dels grups de treball. A con-

Fases de la pràctica

- Agrupació espontània (quatre o cinc alumnes per grup).
- Identificació del problema i posicionament envers aquest.
- Descripció de l'activitat i reflexió crítica del tema escollit.
- Primera representació de cada grup. Treball d'expressió corporal com a

- mitja de comunicació. Enregistrament en vídeo.
- Visualització dels vídeos i observació de com s'han treballat tots els elements conceptuals i procedimentals tractats a la classe d'educació física respecte al gest, l'expressió, l'espai...
- Debat de les qüestions plantejades per cada un dels equips amb tot el grup classe.
- Segona representació de cada grup. Treball d'expressió corporal amb la incorporació del llenguatge verbal.
- Visualització de les gravacions i observació d'aquells elements que n'han canviat en introduir-hi el llenguatge verbal.
- Debat sobre les qüestions plantejades remarcant les incidències que ha comportat el llenguatge en les expressions, els comportaments, les maneres d'actuar, les incidències, les aportacions... (diferències entre totes dues representacions).
- Avaluació, autoavaluació i coavaluació dels temes tractats.

Conclusions

La meua intenció ha estat oferir, a les meves alumnes i als meus alumnes, un espai de diàleg entre iguals. Compartir, discutir i extreure nous coneixements i noves actituds sobre temes de màxim interès per a ells ha estat una experiència molt positiva, perquè s'ha pogut observar una millora en el comportament d'actituds cooperatives, amb la manifestació de la tolerància i el respecte a través del diàleg.

És important assenyalar que, durant tot el procés, s'ha utilitzat el concepte d'avaluació reguladora mitjançant el treball cooperatiu, aspecte que ha facilitat que els nois i les noies sortissin de si mateixos per poder acceptar la diversitat i la cooperació.

HEM PARLAT DE:

- Didàctica de l'educació física.
- Disseny i desenvolupament curricular.

Bibliografia

AADD (1998): *Cooperar en la escuela: La responsabilidad de educar en la democracia*. Barcelona. Graó.

MARTÍNEZ MARTÍN, M. (1998): *La educa-*

EXPERIÈNCIES

Disseny i desenvolupament curricular-Did. de l'educ. física / ESO

ción moral: una necesidad en las sociedades plurales y democráticas en educación, valores y democracia. Madrid. Organización de Estados Iberoamericanos para la Educación, la Ciencia y la Cultura.

OVEJERO, A. (1990): *El aprendizaje cooperativo: Un aprendizaje eficaz a la enseñanza tradicional.* Barcelona. Promociones y Publicaciones Universitarias.

PUIG, J. M.; MARTÍN, X.; ESCARDÍBUL, S.; NOVELL, A. (1997): *Com fomentar la participació: Propostes d'activitats.* Barcelona. Graó.

PUIG ROVIRA, J. M. (1998): *Construcción dialógica de la personalidad moral en educación, valores y democracia.* Madrid. Organización de Estados Iberoamericanos para la Educación, la Ciencia y la Cultura.

PUJOLÀS, P. (2001): *Atención a la diversidad y aprendizaje cooperativo en la educación obligatoria.* Màlaga. Aljibe.

Dolors Cañabate Ortiz
Universitat de Girona

dolors.canyabate@udg.es